

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Історичний факультет
Кафедра етнології та краєзнавства

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Заступник декана
науково-педагогічної та
навчальної роботи

Гарас ПШЕНИЧНИЙ

2021 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Світоглядні уявлення народів світу
для студентів

галузь знань **03 Гуманітарні науки**
спеціальність **032 Історія та археологія**
освітній рівень **перший (бакалаврський)**
освітня програма **Історія України та культурна антропологія**
(з поглибленим вивченням іноземних мов)
вибірковий блок **Етнічна історія та етнокультура**
вид дисципліни **вибіркова**

Форма навчання	денна
Навчальний рік	2021 /2022
Семестр	7
Кількість кредитів ECTS	5
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Форма заключного контролю	іспит

Викладач: Громова Наталія Олександрівна, кандидат історичних наук, доцент, доцент
кафедри етнології та краєзнавства

Пролонговано: на 2021/2022 н.р. «22» 08 2021 р.
(підпис, ПІБ, дата)

на 20__/20__ н.р. (_____) «__» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

КИЇВ – 2021

Розробник: Громова Наталія Олександрівна, кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри етнології та краєзнавства

ЗАТВЕРДЖЕНО

Завідувач кафедри етнології та краєзнавства

Валерій КАПЕЛЮШНИЙ

Протокол № 13 від «30» червня 2021 р.

Схвалено науково-методичною комісією історичного факультету

Протокол № 7 від «26» серпня 2021 року

Голова науково-методичної комісії

Наталія ТЕРЕС

«29» серпня 2021 року

ВСТУП

Мета дисципліни – формування знань у студентів про особливості світоглядних уявлень народів світу, передовсім Європи та Азії.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:

1. *Знати* основні складові традиційної духовної культури народів світу.
2. *Вміти* опитувати інформаторів на етнографічну тематику у ході польових етнографічних експедицій.
3. *Володіти елементарними навичками* джерельної критики, історичного аналізу, встановлення причинно-наслідкових зв'язків.

3. Анотація навчальної дисципліни:

Вивчення курсу «Світоглядні уявлення народів світу» в учбовому процесі передбачає ознайомлення студентів зі специфікою традиційних світоглядних систем народів Земної кулі, передовсім Європи та Азії. Розглядаються етіологічні та космогонічні уявлення, міфологія і демонологія, есхатологія, архаїчні культури (культ родючості, культ предків), уявлення про потойбічний світ тощо.

4. Завдання (навчальні цілі): формування вмінь студентів у ході польових опитувань, роботи в архівах та з опублікованими першоджерелами знаходити і систематизувати інформацію про традиційний світогляд окремих народів.

Дисципліна «Світоглядні уявлення народів світу» має значний світоглядний аспект, що передбачає вироблення у професійних істориків та етнологів навичок самостійних оцінок і власних суджень щодо етнологічних проблем.

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)		Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання (за необхідності)	Відсоток у підсумко- вій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
1.1	<i>Знати</i> термінологічно-понятійний апарат традиційного світогляду.	<i>Лекція, самостійна робота</i>	<i>контрольна робота (тест)</i>	4%
1.2	<i>Знати</i> уявлення про світ і місце людини в ньому у народів Європи та Азії.	<i>Лекція, самостійна робота</i>	<i>контрольна робота (тест)</i>	4%
1.3	<i>Знати</i> основні етіологічні та космогонічні уявлення народів Європи та Азії.	<i>Лекція, самостійна робота</i>	<i>контрольна робота (тест)</i>	7%
1.4	<i>Знати</i> уявлення про потойбічний світ в системі традиційного світогляду.	<i>Лекція, самостійна робота</i>	<i>контрольна робота (тест)</i>	7%
2.1	<i>Вміти</i> характеризувати (визначати характерні риси) роль та місце жінки у різних спільнотах.	<i>семінар</i>	<i>усне опитування</i>	8%
2.2	<i>Вміти</i> визначати й оцінювати спільні і відмінні риси світоглядних уявлень і національних характерів окремих народів.	<i>семінар</i>	<i>усне опитування</i>	8%
2.3	<i>Вміти</i> визначати вплив традиційних світоглядів та менталітетів окремих народів на історію та культуру цих народів .	<i>семінар</i>	<i>усне опитування</i>	7%
2.4	<i>Вміти</i> розуміти сутність і характер етнокультурних процесів, які відбувалися в Європі та Азії.	<i>семінар</i>	<i>усне опитування</i>	7%
2.5	<i>Вміти</i> провести порівняльний аналіз традиційних світоглядів різних народів.	<i>Лекція, самостійна робота</i>	<i>реферат</i>	4%

2.6	Вміти застосовувати набуті знання для вивчення традиційних світоглядів народів поза Євразією.	лекція робота	самостійна	реферат	4%
2.7	Вміти встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між окремими складовими світоглядних уявлень народів світу.	лекція		іспит	15%
2.8	Вміти з'ясувати причини і умови трансформаційних процесів у світоглядних уявленнях народів світу.	лекція		іспит	15%
3.1	Професійно спілкуватися з інформаторами, проводячи опитування за заздальгідь розробленим запитальником із традиційних та сучасних світоглядних уявлень.	лекція		іспит	10%

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання (необов'язково для вибіркових дисциплін, які не входять до блоків спеціалізації)

Результати навчання дисципліни (код) Програмні результати навчання (назва)	1.1	1.2.	1.3.	1.4.	2.1	2.2	2.3.	2.4.	2.5	2.6	2.7.	2.8.	3.1
ПРН 13. Розуміти загальні та специфічні риси історичного розвитку різних регіонів України, Європи та світу, фактори, що зумовлюють різноманіття культур та національних спільнот, ефективно співпрацювати з носіями різних історичних та культурних цінностей.	+	+		+	+	+		+	+	+		+	+
ПРН 16. Знати основні теоретичні проблеми сучасної культурної антропології, визначати вплив культури на різні аспекти суспільного життя людини в різні історичні періоди.	+	+	+		+		+	+	+		+		+
ПРН 18.1 Знати специфіку та регіональні особливості багатомікового процесу етно- та націотворення в Україні та провідних зарубіжних країнах.	+	+		+		+	+	+		+		+	
ПРН 18.2 Аналізувати та класифікувати етнічні конфлікти, давати етнічну характеристику міграційних процесів сучасного світу.		+		+		+		+	+		+		+

7. Схема формування оцінки.

7.1 Форми оцінювання студентів:

- семестрове оцінювання:

1. Контрольна робота з тем ТБ1 (тест): РН 1.1, 1.3 – 4 бали/3 бали*.
2. Контрольна робота з тем ТБ2 (тест): РН 1.2, 1.4 – 4 бали/3 бали.
3. Реферат з тем ТБ1: РН 2.5 – 4 бали/3 бали.
4. Реферат з тем ТБ2: РН 2.6 – 4 бали/3 бали.
5. Оцінювання роботи під час семінарських занять ТБ1: РН 2.1-2.2 – 16 балів/10 балів.
6. Оцінювання роботи під час семінарських занять ТБ2: РН 2.3-2.4 – 28 балів/14 балів.

* максимальний бал/пороговий бал для отримання позитивної оцінки з відповідної форми контролю.

- підсумкове оцінювання:

- форма оцінювання – іспит;
- максимальна кількість балів, які може отримати студент – 40 балів;
- Оцінюються такі результати навчання студента: вміння встановити причинно-наслідковий зв'язок у світоглядних уявленнях народів світу, вміння визначити базові світоглядні уявлення народів Європи та Азії.
- форма проведення іспиту – письмова, види завдань – завдання, які потребують розгорнутих відповідей;
- мінімальний пороговий рівень екзаменаційної оцінки, за якої іспит вважається складеним – 24 бали.

Необхідна умова допуску до іспиту: студент не допускається до іспиту, якщо під час семестру набрав менше ніж 20 балів (критично-розрахунковий мінімум). Рекомендований мінімум допуску до іспиту 36 балів.

7.2 Організація оцінювання:

Контроль знань студента здійснюється за модульно-рейтинговою системою. Загальну кількість балів студента формують семестрові бали, отримані з усіх тем двох тематичних блоків (бали, отримані під час семінарів (усні опитування); бали, отримані за виконання рефератів; бали, отримані під час контрольних робіт (за виконання тестових завдань), а також бали, отримані під час складання підсумкового контролю (іспиту), а саме: за виконання запропонованих письмових завдань.

Зміст курсу поділений на 2 тематичні блоки. Кожний тематичний блок включає в себе лекції, семінари, самостійну роботу студентів, які завершуються контрольною роботою, що визначає рівень засвоєння знань програмного матеріалу відповідної частини курсу. У тематичний блок 1 (ТБ1) входять теми 1-4, у тематичний блок 2 (ТБ2) – теми 5-12.

Оцінка успішності знань студентів здійснюється в двох формах: семестрове оцінювання (контрольні роботи, усне опитування на семінарах, реферати) і підсумкове оцінювання (іспит).

Загальна сума балів – 100 балів (із них, семестрове оцінювання – максимум 60 балів; підсумкове оцінювання (іспит) – максимум 40 балів).

Тематичний блок 1 <i>Традиційний світогляд народів Європи</i>			Тематичний блок 2 <i>Традиційний світогляд народів Азії</i>			Іспит
24 залікових балів (максимум)			36 залікових балів (максимум)			
<i>Самостійна робота (реферат)</i>	<i>Семінари</i>	<i>Контрольна робота з тем 1-4</i>	<i>Самостійна робота (реферат)</i>	<i>Семінари</i>	<i>Контрольна робота з тем 5-12</i>	40 балів (максимум)
4 (максимум)	16 (максимум)	4 (максимум)	4 (максимум)	28 (максимум)	4 (максимум)	

Упродовж семестру оцінюється робота студента **під час кожного семінару** (доповідь, доповнення, участь у дискусії). Під час семінару студент має можливість досягти від 1 до 4 балів. Критеріями оцінювання відповіді студента під час семінару є:

- повнота розкриття питання 1 бал;
- логіка викладення 1 бал;
- використання основної і додаткової літератури 1 бал;
- аналітичні міркування, вміння робити висновки 1 бал.

Реферат студент подає викладачеві на останньому семінарі кожного Тематичного блоку, зокрема Реферат 1 (остання декада жовтня) і Реферат 2 (остання декада листопада). Критеріями оцінки самостійної роботи студента є:

- глибоке розкриття проблеми, відображена власна позиція 4 бали;
- тема розкрита неповно 3 бали;
- реферат суто компілятивного рівня 2 бали;
- розкритий лише окремий аспект 1 бал.

Після завершення відповідно Тематичного блоку 1 і Тематичного блоку 2 проводяться **контрольні роботи** у формі тестування, зокрема Контрольна робота 1 (остання декада жовтня) і Контрольна робота 2 (остання декада листопада). Завдання з тестування містить 16 запитань, правильна відповідь на кожне з яких оцінюється в 0,25 бала.

У випадку відсутності студента з поважних причин відпрацювання та перездачі модульних контрольних робіт здійснюються у відповідності до «Положення про порядок оцінювання знань студентів при кредитно-модульній системі організації навчального процесу» від 1 жовтня 2010 року.

Екзаменаційний білет містить 4 завдання, кожне з яких оцінюється в 10 балів. Критеріями оцінювання відповіді є:

Відповідь повна, подане власне бачення проблеми	10
Відповідь повна, подане власне бачення проблеми та зроблені ґрунтовні висновки, проте наявні окремі незначні помилки при викладі фактичного матеріалу	8-9
Відповідь відображає знання фактичного матеріалу з питання	7
Відповідь демонструє знання фактичного матеріалу, але допущені окремі помилки	6
Відповідь фрагментарна, відображені лише деякі аспекти проблеми	4-5
Відповідь фрагментарна, наявні суттєві помилки при викладі фактичного матеріалу	3
Відповідь має значні помилки	1-2

Умовою допуску до іспиту є отримання студентом під час семестрового оцінювання не менше ніж 20 балів (**критично-розрахунковий мінімум**). При цьому обов'язковим є успішне складання модульних контрольних робіт. **Рекомендований мінімум** для допуску до іспиту – 36 балів.

При простому розрахунку отримаємо:

	Тематичний блок 1	Тематичний блок 2	Іспит	Підсумкова оцінка
Мінімум	16	20	24	60
Максимум	24	36	40	100

7.3 Шкала відповідності оцінок

Відмінно / Excellent	90-100
Добре / Good	75-89
Задовільно / Satisfactory	60-74
Незадовільно / Fail	0-59

8. Структура навчальної дисципліни. Тематичний план лекцій і семінарських занять.

№ п/п	Назва теми	Кількість годин		
		лекції	семінари	сам. роб.
<i>Розділ 1. Традиційний світогляд народів Європи</i>				
1	Тема 1. Поняття «традиційний світогляд» та його складові. Джерельна база.	2	2	8
2	Тема 2. Християнізація Європи. Трансформація язичницьких світоглядних уявлень європейських народів під впливом християнства.	2	2	8
3	Тема 3. Культ родючості у народів Західної Європи.	2	2	8
4	Тема 4. Обряди переходу (в тлумаченні Арнольда ван Геннепа).	2	2	6
5	<i>Реферат з тем ТБ1</i>	-	-	8
6	<i>Контрольна робота з тем ТБ1</i>	-	1	6
<i>Розділ 2. Традиційний світогляд народів Азії</i>				
7	Тема 5. Традиційні світоглядні уявлення народів Сибіру.	2	2	6
8	Тема 6. Вища та нижча міфологія народів Сибіру.	2	1	4
	Тема 7. Уявлення про смерть потойбічний світ у народів Сибіру.	2	1	4
	Тема 8. Єврейський світогляд. Історична доля євреїв та її вплив на формування світогляду	2	2	8
9	Тема 9. Уявлення євреїв про святковий і буденний час. Чиста і нечиста їжа в єврейському світогляді.	2	2	8
10	Тема 10. Традиційний світогляд арабських народів.	2	2	6
11	Тема 11. Вплив ісламу на формування світогляду арабів.	2	2	4
12	Тема 12. Статус жінки у мусульманських народів.	2	2	4
	<i>Реферат з тем ТБ2</i>	-	-	8
	<i>Контрольна робота з тем ТБ2</i>	-	1	6
	ВСЬОГО	24	24	102

Загальний обсяг 150 год., в тому числі:

Лекцій – **24 год.**

Семінари – **24 год.**

Самостійна робота – **102 год.**

9. Рекомендована література:

Основна:

1. Біблія.
2. Гамаль Л.В., Калита Н.І. Етнологія світу: навч.-метод. посібник / Дрогобицький держ. педагогічний ун-т ім. Івана Франка. Кафедра культурології та українознавства. Дрогобич : РВВ ДДПУ, 2006. 185с.
3. Гримич М.В. Традиційний світогляд та етнопсихологічні константи українців (Когнітивна антропологія). К.: ВПОЛ, 2000. 379 с.
4. Дейвіс, Норман. Європа: Історія / Пер. з англ. П. Таращук, О. Коваленко. К., Основи, 2001. 1463 с.
5. Історія європейської ментальності. / Пер. з нім. За ред. П. Дінцельбахера. Львів: Літопис, 2004. 718 с.
6. Іудаїзм: сутність, історія, сучасні виміри: матеріали Шостої міжнар. молодіжної релігієзнавчої літньої школи / Молодіжна асоціація релігієзнавців / Анна Марія Басаурі Зюзіна (наук. ред.), Олег С. Кисельов (наук. ред.). К., 2008. 151 с.
7. Коран.
8. Кюїзенъ Ж. Етнологія Європи / Л. Вахніна (пер.з фр.), М. Венгренівська (пер.з фр.). К. : Вид-во Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології НАН України, 2007. 120 с.
9. Рубель В.А. Японська цивілізація: традиційне суспільство і державність. К.: Аквілон-Прес, 1997. 256 с.
10. Щокін Г.В. Виникнення давніх євреїв та подальший розвиток їхнього культу. К.: МАУП, 2005. 152 с.

Додаткова:

1. Аль-Хадіді Сауд А.А. Кроскультурні відмінності в сприйнятті емоцій у арабів і слов'ян (на матеріалі вивчення сприйняття мімічної експресії арабськими і східнослов'янськими студентами) : Автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. психол. наук. 19.00.01. / Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. К., 2001. 20 с.
2. Вайнтруб І. Людина, природа і вічність у китайських віровченнях. // Людина і світ. 2002. № 1.– С. 55-59.
3. Вайнтруб І. Постать людини в японських віровченнях. // Людина і світ. 2002. № 6. С. 46-49.
4. Вайнтруб І. Феномен людини в індійській цивілізації. // Людина і світ. 2002.– № 5. С. 55-59.
5. Гуцало С. Світоглядна культура особистості в арабських країнах (На прикладі деяких світоглядних проблем класичної арабської філософії VII – XI століть) // Дослідження світової політики. К., 2004. Вип.28. С.9-29.
6. Еліаде М. Священне і мирське: Пер. з фр // Еліаде М. Мефістофель і андрогін. К.: Основи, 2001. С.7-116.
7. Ель Гуессаб Карім. Арабо-мусульманський світогляд у вимірі повсякденного буття особистості : Автореф. дис... канд. філос. наук: 09.00.03. / Запоріж. нац. ун-т. Запоріжжя, 2007. 17 с.
8. Зайченко О.С. Проблеми трактування образу всесвіту в світовому фольклорі. // Система і структура східнослов'янських мов: сучасні тенденції розвитку східнослов'янських мов: Зб. наук. пр. / Національний педагогічний ун-т ім. М.П.Драгоманова / В.І. Гончаров (відп. ред.). К.: Знання України, 2003. С. 153-156.

9. Казки Дубаю: мистецтво гостинності // Міжнародний туризм: журнал про мандрівки та відпочинок / ТОВ "Редакція журналу "Міжнародний туризм". Київ, 2011. № 2 (98). квітень-травень. С. 88-98.
10. Коваль-Фучило І. Тіло як об'єкт покарання у чарівній казці (на прикладі польських народних казок). // Тіло в текстах культур: Зб. матеріалів наук. конф. / НАН України; Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М.Т.Рильського ; Український етнологічний центр / За ред. Скрипник Г.А. К., 2003.
11. Кочубей Ю. М. Інкорпорація чужих міфів у національну літературу як елемент діалогу культур: європейсько-арабські зв'язки // Літературна компаративістика. К., 2005. Вип.2. С.41-48.
12. Лебедєв В.А. Архетипові образи Сходу в масовій культурі Заходу: Автореф. дис... канд. філософ. наук: 09.00.04 / Харк. нац. ун-т ім. В.Н.Каразіна. Х., 2007. 17 с.
13. Міфи та фольклор народів світу: Посіб.-хрестоматія. / Наук. ред. І.Б. Матяш; Укр. НДІ архів. справи та документознавства. К., 2003. 278 с.
14. Павленко Ю. Історія світової цивілізації. К.: Либідь, 1996. с. 286-294.
15. Пророченко Н.О. Ісламський фундаменталізм в мусульманському світі: релігійний світогляд, ідейно- теоретична течія, політична практика (70-90-ті роки): Автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. іст. наук. 07.00.02. / Київ. ун-т ім. Т.Шевченка. Ін-т міжнар. відносин. К., 1997. 22 с.
16. Пульнер Й. Обряди й повір'я, сполучені з вагітною, породілею й народженням у жидів. // Етнографічний вісник. К., 1929. Кн. 8. С. 100-114.
17. Ройзецвайг А. Соціальна диференціація в єврейській фольклорній пісні / Всеукраїнська академія наук ; Центр єврейської пролетарської культури. Етнографічна секція. К.: Видавництво ВУАН, 1934. 60 с.
18. Романенко Ю. В. Психонтологія мертвого споглядання ісламу і соціальна метапрограма країн арабо-ісламської цивілізації // Наукові студії із соціальної та політичної психології. К., 2002. Вип.6 (9). С.105–120.
19. Сівков І. Термінологія сакральної влади: порівняльний аналіз арабо-мусульманської та японської традицій // Мова та історія. К., 2002. Вип.59. С.18–25.
20. Ставрояні С. С. Поняття західної цивілізації та її формуючі чинники: давньогрецький та іудейський (релігійно-світоглядний та моральний аспекти) // Роль науки, релігії та суспільства у формуванні моральної особистості. Донецьк, 2008. С.256–258.
21. Тищенко К.М. Логіка суджень у прислів'ях басків. // Проблеми семантики слова, речення та тексту: Зб. наук. пр. К., 2003. Вип. 9. С. 366-385.
22. Ткач С. Суфізм – містично-аскетична течія в ісламі. // Людина і світ. 2002. № 6. С. 35-39.
23. Шамаєва Ю.Ю. Когнітивна модель радості в англійській, українській та російській мовах // Мат-ли Міжнар. конф. „Мовні і концептуальні картини світу”. К.: Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка, 2001. С. 496-499.
24. Chaunder Ch. A Yearbook of folklore. London, 1959.
25. Erickson C. The Medieval Vision. Essays in History and Perception. - New York, 1976.
26. Ickis M. The book of festivals and holidays. New York, 1970ю
27. Le masque dans la tradition europeenne. Musee internationale du Carnaval et du Masque a Binche: Catalogue. Binche, 1975.
28. Mannhardt W. Wald- und Feldkulte. Erster Teil. Berlin, 1875.
29. Manselli R. La religion populaire au Moyen age. Problemes de methode et d'hjstoire. - Montreal-Paris, 1975,
30. Miracles and the Medieval Mind. Theory, Record and Event, 1000-1215. Philadelphia, 1982.
31. Ratlin P. Primitive religion. New York, 1937.
32. Spicer D. Festivals of Western Europe. New York, 1958.
33. Toschi P. Invito al folklore italiano. Roma, 1963.

34. Varagnac A. Civilisation traditionnelle et genres de vie. Paris, 1948.
35. Bastian A. Die Vorstellungen von Wasser und Feuer. Zeitschrift für Ethnologie, Berlin, 1869.